

Sygn. akt II PK 282/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 27 lutego 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dawid Miąsik (przewodniczący)

SSN Beata Gudowska

SSN Krzysztof Staryk (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa Stowarzyszenia "T." w P. działającego na rzecz D.K.
przeciwko D. LTD. Sp. z o.o. w G.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 27 lutego 2019 r.,

skargi kasacyjnej strony powodowej od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i
Ubezpieczeń Społecznych w B.

z dnia 27 kwietnia 2017 r., sygn. akt VI Pa [...] /16,

**uchyła zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi
Okręgowemu w B. do ponownego rozpoznania i orzeczenia o
kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 18 listopada 2013 r. Sąd Rejonowy w B. oddalił powództwo
Stowarzyszenia „T.” w P., działającego na rzecz D.K., przeciwko DLS - Trans Ltd.

Sp. z o.o. w G., o zapłatę kwoty 12.542 zł z tytułu ryczałtów za noclegi w okresie od dnia 22 listopada 2011 r. do dnia 22 czerwca 2012 r.

Sąd ustalił, że D.K. był zatrudniony u strony pozwanej w okresie od 22 listopada 2011 r. do 22 czerwca 2012 r. na stanowisku kierowcy pojazdów ciężarowych w transporcie krajowym i międzynarodowym. W trakcie podróży służbowych D.K. odpoczywał i spędzał noce na leżance w kabinie pojazdu ciężarowego, którym kierował. Przełożeni kierowców wymagali, aby pojazdy były tankowane na określonych stacjach i tam kierowcy spędzali także noclegi. Tylko dwukrotnie D.K. spędził noc w pojeździe w miejscu, gdzie nie było infrastruktury do obsługi podróżnych, w postaci toalet, pryszniców, barów. Zapłaty ryczałtu za nocleg nie przewidywały zakładowe źródła prawa pracy, a regulamin pracy i wynagradzania obowiązujący w pozwanej spółce w § 10 wskazywał, że kierowcom spędzającym noc w kabinie ryczałty za noclegi się nie należą. Według Sądu pracownik nie wykazał, aby poniósł koszty związane z noclegami w podróży służbowej, a ponadto obowiązujący w pozwanej spółce regulamin wynagradzania wyraźnie wykluczał prawo pracownika do ryczałtu za noclegi w związku z zapewnieniem miejsca do spania w pojeździe.

Wyrokiem z dnia 26 czerwca 2014 r. Sąd Okręgowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w B. oddalił apelację strony powodowej od wyroku Sądu Rejonowego w Ś. Wyrok Sądu Okręgowego strona powodowa zaskarżyła skargą kasacyjną. Wyrokiem z dnia 3 marca 2016 r. Sąd Najwyższy uchylił zaskarżony wyrok i przekazał sprawę Sądowi Okręgowemu w B. do ponownego rozpoznania i orzeczenia o kosztach postępowania kasacyjnego. Sąd Najwyższy stwierdził, iż skarga kasacyjna jest uzasadniona, bowiem rację ma skarżący zarzucając, iż Sądy obu instancji dokonały błędnej wykładni zwrotu „bezpłatny nocleg” w kontekście przysługiwania pracownikowi ryczałtu za nocleg jako formy zwrotu kosztów podróży służbowej. Interpretacja tego pojęcia przesądza bowiem o stosowaniu lub niestosowaniu § 9 ust. 2 i 4 rozporządzenia z dnia 19 grudnia 2002 r. w związku z art. 77⁵ § 3-5 k.p. Rozstrzygając to zagadnienie Sąd Najwyższy w uchwale składu siedmiu sędziów z dnia 12 czerwca 2014 r., II PZP 1/14 (OSNP 2014 nr 12, poz. 164) wyraził pogląd, że zapewnienie pracownikowi - kierowcy samochodu ciężarowego odpowiedniego miejsca do spania w kabinie tego pojazdu podczas

wykonywania przewozów w transporcie międzynarodowym nie stanowi zapewnienia przez pracodawcę bezpłatnego noclegu w rozumieniu § 9 ust. 4 rozporządzenia z dnia 19 grudnia 2002 r. co powoduje, że pracownikowi przysługuje zwrot kosztów noclegu na warunkach i w wysokości określonych w § 9 ust. 1-3 tego rozporządzenia albo na korzystniejszych warunkach i wysokości, określonych w umowie o pracę, układzie zbiorowym pracy lub innych przepisach prawa pracy. Według Sądu Najwyższego zapewnienie przez pracodawcę pracownikowi (kierowcy wykonującemu przewozy w międzynarodowym transporcie drogowym) odpowiedniego miejsca do spania w kabinie samochodu ciężarowego, czyli wyposażenie samochodu w odpowiednie urządzenia (leżankę, klimatyzację, ogrzewanie itp.) pozwala na wykorzystanie przez kierowcę w samochodzie dobowego (dziennego) odpoczynku, przy spełnieniu warunków określonych w art. 8 ust. 8 rozporządzenia (WE) nr 561/06, natomiast nie oznacza zapewnienia mu przez pracodawcę bezpłatnego noclegu w rozumieniu § 9 ust. 4 rozporządzenia z dnia 19 grudnia 2002 r. Taki stan rzeczy uprawnia pracownika do otrzymania od pracodawcy zwrotu kosztów noclegu, co najmniej na warunkach i w wysokości określonych w § 9 ust. 1 lub 2 tego rozporządzenia.

Wyrokiem z dnia 27 kwietnia 2017 r., sygn. akt VI Pa [...]/16, Sąd Okręgowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w B. – po ponownym rozpoznaniu sprawy z powództwa Stowarzyszenia „T.” w P., działającego na rzecz D.K., przeciwko D. Ltd. Spółce z o.o. w G. – oddalił apelację strony powodowej od wyroku Sądu Rejonowego – Sądu Pracy w Ś. z dnia 18 listopada 2013 r., sygn. akt IV P [...]/13.

Sąd drugiej instancji wskazał, że Trybunał Konstytucyjny (po wydaniu wyroku przez Sąd Najwyższy w niniejszej sprawie) zmodyfikował stan prawny w wyroku z dnia 24 listopada 2016 r., K 11/15, orzekając że: 1) art. 21a ustawy z 16 kwietnia 2004 r. o czasie pracy kierowców w związku z art. 77⁵ § 2, 3 i 5 k.p. w związku z § 16 ust. 1, 2 i 4 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z 29 stycznia 2013 r. w sprawie należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej w zakresie, w jakim znajduje zastosowanie do kierowców wykonujących przewozy w transporcie międzynarodowym, jest niezgodny z art. 2 konstytucji, 2) art. 21a ustawy z 16 kwietnia 2004 r. powołanej w punkcie 1 w związku z art. 77⁵

§ 2, 3 i 5 k.p. w związku z § 9 ust. 1, 2 i 4 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z 19 grudnia 2002 r. w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju w zakresie, w jakim znajduje zastosowanie do kierowców wykonujących przewozy w transporcie międzynarodowym, jest niezgodny z art. 2 Konstytucji.

Sąd drugiej instancji stwierdził, że przepisy Kodeksu pracy oraz wydanych na ich podstawie rozporządzeń, na które powołał się również Sąd Najwyższy przekazując sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu, były niezgodne z Konstytucją RP w zakresie ustalania należności za nocleg odbywany przez kierowcę w transporcie międzynarodowym. Trybunał Konstytucyjny zalecił uregulowanie tej kwestii w sposób adekwatny do charakteru i specyfiki podróży służbowej kierowcy w transporcie międzynarodowym. Do czasu wykonania tego zalecenia przez ustawodawcę odpadły zatem podstawy prawne do obciążania pozwanej spółki kosztami noclegów powoda, w sytuacji kiedy nie przedstawił on rachunków hotelowych. Sąd drugiej instancji uwzględnił stanowisko wyroku Sądu Najwyższego z dnia 21 lutego 2017 r., I PK 300/15. W uzasadnieniu tego wyroku pominięto wiele przesłanek orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego o charakterze aksjologicznym, skupiając się jedynie na zarzucie nieprawidłowego - kaskadowego odesłania w ustawie o czasie pracy kierowców. Sąd Najwyższy w przedmiotowym wyroku przyjął, że „zanegowano prawo jednej grupy do uzyskania świadczeń związanych z podróżą służbową, gdyż kaskadowa regulacja tych uprawnień pozostaje w kolizji z art. 2 Konstytucji RP. Trybunał nie neguje samego prawa do rekompensaty, lecz podważa mechanizm jej ustalenia”. Tymczasem motywy orzeczenia Trybunału wskazują na wniosek zgola przeciwny. Niemniej jednak Sąd Najwyższy w wyroku z 21 lutego 2017 r. stwierdził, że w dalszym ciągu obowiązuje art. 77⁵ k.p., co powinno prowadzić do uzyskania rekompensaty za wydatki ponoszone w podróży służbowej. Jednakże przepis art. 77⁵ § 3 k.p. daje pracodawcy sfery niepublicznej możliwość samodzielnego kształtowania sposobu rekompensowania wydatków pracownika związanych z noclegiem w podróży służbowej, z czego pozwany pracodawca skorzystał. Sąd Najwyższy również zdaje

się to zauważać, skoro w konstatacji swojego uzasadnienia stwierdził: „Agregacja powyższych argumentów prowadzi do wniosku, że po wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 24 listopada 2016 r., K 11/15, nie stosuje się art. 21a ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o czasie pracy kierowców, ale stosuje się art. 77⁵ § 5 k.p. w przypadku, gdy pracodawca nie uregulował zasad zwrotu należności z tytułu podróży służbowej w układzie zbiorowym pracy, regulaminie wynagradzania lub umowie o pracę”. Stąd wniosek, że nawet biorąc pod uwagę wyrok Sądu Najwyższego z 21 lutego 2017 r., należało w pierwszej kolejności wziąć pod uwagę treść wewnętrznej regulacji pracodawcy, który wyłączył prawo do ryczałtu za nocleg, pozwalając jedynie na rekompensatę udokumentowanych wydatków związanych z noclegiem.

Z niekwestionowanych ustaleń faktycznych Sądu pierwszej instancji wynikało, że powód nie otrzymał od pozwanej ryczałtów za noclegi odbywane w transporcie międzynarodowym. Kwestia ta nie została uregulowana w umowie o pracę czy regulaminie wynagradzania. Po wyroku Trybunału Konstytucyjnego brak jest również podstaw do uwzględnienia roszczenia powoda w oparciu o przepisy zakwestionowane przez Trybunał Konstytucyjny. W konsekwencji Sąd drugiej instancji uznał, iż pozwana nie miała obowiązku rekompensowania powodowi noclegu spędzonego w kabinie pojazdu w czasie odbywanych podróży. Obowiązek taki nie wynikał ani z umowy o pracę, ani też regulaminu wynagradzania i w końcu nie wynikał też z powszechnie obowiązujących norm prawnych.

Powyższy wyrok Sądu Okręgowego z dnia 27 kwietnia 2017 r. strona powodowa zaskarżyła skargą kasacyjną. W skardze – opartej na pierwszej podstawie kasacyjnej (art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c.) – zarzucono:

a) niewłaściwe zastosowanie § 10 regulaminu wynagradzania w związku z art. 18 § 1 k.p. w związku z art. 77⁵ § 5 k.p. w związku z art. 77⁵ § 3 k.p. i w związku z art. 77⁵ § 2 k.p. w związku z § 9 ust. 2 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 19 grudnia 2002 r. w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju (Dz.U. Nr 236, poz. 1991) oraz w związku z § 7 ust. 2 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 19 grudnia 2002 r. w

sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej na obszarze kraju (Dz.U. Nr 236, poz. 1990) przez uznanie za wiążące postanowień regulaminu wynagradzania pozbawiających pracownika prawa do otrzymania ryczału za noclegi w sytuacji braku zapewnienia mu bezpłatnego należytego noclegu podczas odbywania wielodniowych zagranicznych podróży służbowych;

b) niezastosowanie art. 77⁵ § 5 k.p. w związku z § 2 pkt. 2 lit. b oraz § 9 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 19 grudnia 2002 r. w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju i w związku z § 2 pkt 2 lit. c oraz § 16 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 19 grudnia 2002 r. w sprawie należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej w sytuacji, gdy po wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 24 listopada 2016 r., K 11/15, nie stosuje się art. 21a ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o czasie pracy kierowców (jednolity tekst: Dz.U. z 2012 r., poz. 1155 ze zm.), ale powinno stosować się art. 77⁵ § 5 k.p., w przypadku gdy pracodawca nie uregulował zasad zwrotu należności z tytułu podróży służbowej w układzie zbiorowym pracy, regulaminie wynagradzania lub umowie o pracę, a z taką sytuacją mamy do czynienia w niniejszej sprawie (ani umowa o pracę, ani regulamin wynagradzania nie zawierają postanowień w zakresie warunków wypłacania ryczałów za noclegi);

c) niewłaściwe zastosowanie art. 9 § 4 k.p. w związku z art. 18^{3c} § 1 i § 2 k.p. i przyjęcie, że postanowienie regulaminu wynagradzania (§ 10) wyłączające możliwość przyznania ryczału za nocleg jedynie kierowcom, których pojazdy wyposażone są w miejsce do spania, należy uznać za obowiązujące, w sytuacji gdy postanowienie to w ewidentny sposób narusza zasadę równego traktowania w zakresie wynagradzania (czy też szerzej równego traktowania w zakresie warunków zatrudnienia), odmawiając jedynie kierowcom prawa do ryczałów za noclegi, podczas gdy umożliwienie spania w kabinie samochodu nie stanowi

zapewnienia pracownikowi bezpłatnego noclegu w rozumieniu § 9 ust. 4 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z 19 grudnia 2002 r.

Skarżący wniósł o uchylenie i zmianę zaskarżonego wyroku Sądu Okręgowego w B. przez uwzględnienie powództwa w całości i zasądzenie od pozwanego na rzecz D.K. kwoty 12.541,61 zł tytułem należności za niewypłacone pracownikowi ryczałty za noclegi krajowe i zagraniczne w okresie od dnia 22 listopada 2011 r. do dnia 22 czerwca 2012 r. wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie wyliczonymi według przedstawionego w skardze zestawienia; ewentualnie - o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w B. do ponownego rozpoznania; zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów procesu za wszystkie instancje według norm przepisanych; zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda zwrotu kosztów procesu w postępowaniu kasacyjnym według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna dotyczy ryczałtów za noclegi w czasie podróży służbowych odbywanych przez D.K. w okresie od dnia 22 listopada 2011 r. do dnia 22 czerwca 2012 r. oraz kosztów procesu związanych z tą kwestią.

Z powództwa i ustaleń Sądu wynika, że powód odbywał zarówno przewozy towarów na terenie kraju, jak i na terenie Unii Europejskiej. Sąd drugiej instancji, oddalając powództwo, nie poczynił ustaleń dotyczących dat podróży krajowych i podróży zagranicznych, ani nie przywołał przepisów prawa, które mogłyby uzasadnić oddalenie powództwa w części związanej z podróżami na terenie Polski. Analizowane przez Sąd wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 24 listopada 2016 r., K 11/15 (OTK-A 2016/93) i rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 19 grudnia 2002 r. w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju, nie dotyczą ryczałtów za nocleg w podróżach krajowych.

Odnosząc się do kwestii zagranicznych podróży służbowych, zwrócić należy uwagę, że Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej w wyroku z dnia 20 grudnia 2017 r., w sprawie C-102/16 Vadrans BVBA przeciwko Belgii odnosząc się do

brzmienia art. 8 ust. 6 akapit pierwszy rozporządzenia (WE) nr 561/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 15 marca 2006 r. w sprawie harmonizacji niektórych przepisów socjalnych odnoszących się do transportu drogowego (Dz.U. 2006 L 102, s. 1; dalej również jako: rozporządzenie nr 561/2006) zwrócił uwagę, że przepis ten przewiduje, iż w ciągu dwóch kolejnych tygodni kierowca winien wykorzystać co najmniej dwa regularne tygodniowe okresy odpoczynku lub jeden regularny tygodniowy okres odpoczynku i jeden skrócony tygodniowy okres odpoczynku, w którym to przypadku muszą zostać spełnione określone wymogi. Artykuł 8 ust. 6 akapit drugi tego rozporządzenia stanowi dalej, że tygodniowy okres odpoczynku rozpoczyna się nie później niż po zakończeniu sześciu okresów 24 godzinnych, licząc od końca poprzedniego tygodniowego okresu odpoczynku. Wreszcie art. 8 ust. 8 tego rozporządzenia przewiduje, że jeżeli kierowca dokona takiego wyboru,ienne okresy odpoczynku i skrócone tygodniowe okresy odpoczynku poza bazą można wykorzystywać w pojeździe, o ile posiada on odpowiednie miejsce do spania dla każdego kierowcy, a pojazd znajduje się na postoju.

W ocenie Trybunału Sprawiedliwości artykuł 8 ust. 6 i 8 rozporządzenia nr 561/2006 należy interpretować w świetle art. 4 tego rozporządzenia, w którym określono definicje wyrażeń użytych w tym rozporządzeniu. Zgodnie z brzmieniem art. 4 lit. h) tego rozporządzenia „tygodniowy okres odpoczynku” jest to „tygodniowy okres, w którym kierowca może swobodnie dysponować swoim czasem”, a pojęcie to obejmuje „regularny tygodniowy okres odpoczynku” i „skrócony tygodniowy okres odpoczynku”. W szczególności „regularny tygodniowy okres odpoczynku” oznacza „odpoczynek trwający co najmniej 45 godzin”, natomiast „skrócony tygodniowy okres odpoczynku” oznacza „odpoczynek trwający krócej niż 45 godzin, który można, na warunkach ustalonych w art. 8 ust. 6 tego rozporządzenia skrócić do nie mniej niż 24 kolejnych godzin (pełnych 24 godzin)”. Trybunał Sprawiedliwości uznał, że skoro art. 8 ust. 8 rozporządzenia nr 561/2006 przewiduje wyraźnie ienne okresy odpoczynku i skrócone tygodniowe okresy odpoczynku, sugeruje to, że regularnych tygodniowych okresów odpoczynku kierowcy nie wolno spędzać w pojeździe. Wykładnia, zgodnie z którą art. 8 ust. 6 i 8 rozporządzenia nr 561/2006 zakazuje kierowcy spędzania regularnych tygodniowych okresów odpoczynku w

pojeździe, w sposób oczywisty zmierza do osiągnięcia celów rozporządzania polegających na poprawie warunków pracy kierowców i bezpieczeństwa drogowego. W tym względzie Trybunał zauważył, że chociaż projektowanie pojazdów znacznie się rozwinęło w ciągu ostatnich 20 lat pozostaje jednak faktem, że kabina ciężarówki nie wydaje się być miejscem odpoczynku dostosowanym do okresów odpoczynku dłuższych niż dzienne okresy odpoczynku i skrócone tygodniowe okresy odpoczynku. Kierowcy powinni mieć możliwość spędzenia regularnych tygodniowych okresów odpoczynku w miejscu, które zapewnia dostosowane do tego i odpowiednie warunki zakwaterowania. Mając na względzie powyższe rozważania, Trybunał Sprawiedliwości uznał, że art. 8 ust. 6 i 8 rozporządzenia nr 561/2006 formułuje zakaz spędzania regularnych tygodniowych okresów odpoczynku w pojeździe, nie przewidując jednak jakiegokolwiek kary w tym zakresie. Artykuł 19 tego rozporządzenia również nie określa kar, natomiast nakłada na państwa członkowskie obowiązek ustanowienia kar za naruszenie tego rozporządzenia oraz podjęcia wszelkich środków niezbędnych do zapewnienia ich stosowania. Kary te, jak wynika również z motywu 26 rozporządzenia nr 561/2006, muszą być skuteczne, proporcjonalne, odstrasżające i niedyskryminujące.

Konsekwencją tego wyroku było wprowadzenie kar dla kierowców spędzających tygodniowy wypoczynek w kabinie pojazdu – na przykład w Belgii ponad 1.800 euro, a w Holandii – .500 euro.

W ocenie Sądu Najwyższego przedstawiony wyrok Trybunału Sprawiedliwości potwierdził wykładnię przedstawianą wcześniejszej w judykaturze Sądu Najwyższego (por. wyrok z dnia 9 marca 2017 r., w sprawie I PK 309/15) oraz jednoznacznie wskazuje, że w podróży służbowej trwającej ponad sześć dni kierowca był i jest zobligowany do skorzystania z noclegu poza kabiną pojazdu. Jeśli pracodawca nie zorganizuje bezpłatnego noclegu na przykład na terenie swojej zagranicznej bazy, będzie to generowało wydatki kierowcy na motel lub kwaterę prywatną i to w stosunkowo znacznej wysokości. Już choćby z tej przyczyny nie jest dopuszczalne pozbawienie kierowcy w zakładowym regulaminie (układzie zbiorowym) lub w umowie o pracę ryczałtu za nocleg bądź obowiązku zwrotu przez pracodawcę rzeczywiście poniesionych kosztów noclegu.

W polskim porządku prawnym obowiązuje także Umowa europejska dotycząca pracy załóg pojazdów wykonujących międzynarodowe przewozy drogowe (AETR) sporządzona w Genewie 1 lipca 1970 r. a ratyfikowana przez Polskę 30 sierpnia 1999 r. (Dz.U.94.1087; dalej jako: umowa AETR). Zgodnie z art. 3 ustawy o czasie pracy kierowców przepisy tej ustawy nie naruszają postanowień zawartych w rozporządzeniu nr 561/2006 i umowie AETR. Jeżeli zatem kierowca wykonuje przewóz drogowy podlegający przepisom rozporządzenia nr 561/2006 lub umowy AETR, to w pierwszej kolejności stosuje się do niego normy zawarte w wymienionych aktach.

Zdaniem Sądu Najwyższego również wykładnia art. 8 ust. 8 umowy AETR, mającego analogiczną treść do art. 8 ust. 6 rozporządzenia nr 561/2006, prowadzi do takich samych konkluzji jak przedstawione w wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 20 grudnia 2017 r., w sprawie C-102/16.

Relevantne znaczenie ma także postanowienie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, wydane 18 lutego 2016 r., w sprawie C-325/1 (InfoCuria – Orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości). Odnosząc się do pytania prejudycjalnego Sądu Rejonowego dla Wrocławia-Śródmieścia Trybunał Sprawiedliwości stwierdził, że rozporządzenie 561/2006 nie normuje kwestii ryczałtów za nocleg lub zwrotu wydatków związanych z podróżą zagraniczną. Jednocześnie Trybunał podkreślił, że rozporządzenie harmonizuje przepisy o czasie prowadzenia pojazdu, przerwach i okresach odpoczynku kierowców oraz nie stoi ono na przeszkodzie uregulowaniu krajowemu, które określa warunki, w jakich kierowca pojazdu może domagać się zwrotu kosztów noclegu wynikających z jego działalności zawodowej.

Wątpliwości, które pojawiły się przy wykładni polskich przepisów płacowych po wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 24 listopada 2016 r., K 11/15, (OTK-A 2016, poz. 93), uznającego, że art. 21a ustawy o czasie pracy kierowców w związku z art. 77⁵ § 2, 3 i 5 k.p. w związku z § 9 ust. 1, 2 i 4 rozporządzenia wykonawczego z 2002 r. i § 16 ust. 1, 2, i 4 rozporządzenia wykonawczego z 2013 r. w zakresie, w jakim znajduje zastosowanie do kierowców wykonujących przewozy w transporcie międzynarodowym, jest niezgodny z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, rozstrzygnął Sąd Najwyższy w uchwale składu siedmiu

sędziów z dnia 26 października 2017 r., w sprawie III PZP 2/17 (LEX nr 2379708). W uchwale tej stwierdzono, że ryczałt za nocleg w podróży służbowej kierowcy zatrudnionego w transporcie międzynarodowym może zostać określony w układzie zbiorowym pracy lub w regulaminie wynagradzania albo w umowie o pracę (art. 77⁵ § 3 k.p.) poniżej 25% limitu, o którym mowa w § 9 ust. 2 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 19 grudnia 2002 r. w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju (Dz.U. Nr 236, poz. 1991 ze zm.) oraz w § 16 ust. 2 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 29 stycznia 2013 r. w sprawie należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej (Dz.U. poz. 167).

W uzasadnieniu tej uchwały wskazano, że po wyroku Trybunału Konstytucyjnego do pracowników - kierowców w transporcie międzynarodowym znajdują zastosowanie reguły rozliczenia podróży służbowej przewidziane w art. 77⁵ k.p. Zastosowanie tego przepisu, po wyeliminowaniu z obrotu prawnego art. 21a ustawy o czasie pracy kierowców, wynika z art. 5 k.p. i jego odpowiednika, czyli art. 4 ustawy o czasie pracy kierowców. Ponieważ obecnie ustawa o czasie pracy kierowców nie dotyczy spornej kwestii, oznacza to, że zastosowanie znajduje wprost, a nie odpowiednio, art. 77⁵ k.p. Z zestawienia art. 77⁵ § 2 i § 3 k.p. wynika, że dieta (za podróż krajową i zagraniczną) nie może być niższa od diety z tytułu podróży służbowej na obszarze kraju określonej dla pracownika „budżetowego”, po drugie, nieuregulowanie lub nieuzgodnienie należności z tytułu podróży służbowej sprawia, że pracownikowi przysługują „odpowiednio” (a nie wprost) świadczenia z rozporządzenia wykonawczego. Systematyka regulacji zawartej w art. 77⁵ § 4 i § 5 k.p. w odniesieniu do art. 77⁵ § 3 k.p. nie pozostawia wątpliwości, że swoboda ukształtowania należności z tytułu podróży służbowych u pracodawców „prywatnych” jest większa. W przeciwnym wypadku zastrzeżenia co do wysokości diety z art. 77⁵ § 4 k.p., czy też konsekwencja braku uregulowania z art. 77⁵ § 5 k.p. nie byłyby potrzebne. Spostrzeżenie to potwierdza, że między zwrotami „warunki wypłacania” i „wysokość i warunki ustalania” nie można postawić znaku równości.

O ile w sferze budżetowej należności przysługujące z tytułu podróży służbowej zostały ustabilizowane jednolitą reglamentacją, o tyle wobec pracodawców „prywatnych” posłużono się odmienną metodą. Dopuszcza ona zindywidualizowanie wysokości świadczeń i zróżnicowanie reguł kształtujących rozliczenie należności. Koszty noclegu mogą zostać w układzie zbiorowym pracy, regulaminie wynagradzania lub umowie o pracę określone swobodnie (na podstawie art. 77⁵ § 3 k.p.) albo, że mają odpowiadać przynajmniej wartości przewidzianej w rozporządzeniu wykonawczym (w sytuacji opisanej w art. 77⁵ § 5 k.p.). Art. 77⁵ § 3 k.p. nie precyzuje postanowień koniecznych. Skoro autonomiczne źródła prawa pracy (lub umowa o pracę) mają zawierać postanowienia dotyczące przysługujących pracownikowi należności, bo w przeciwnym razie przysługiwać będą „należności na pokrycie kosztów podróży służbowej według przepisów, o których mowa w § 2”, to zrozumiałe staje się, że pracodawca „prywatny” ma obowiązek określić wszystkie składniki wymienione w rozporządzeniu wykonawczym (a właściwie w art. 77⁵ § 2 k.p.). Zwrot kosztów za nocleg powinien zatem znaleźć się w układzie zbiorowym pracy, regulaminie lub umowie o pracę. Istota ryczałtu jako świadczenia kompensacyjnego polega na tym, iż świadczenie wypłacane w takiej formie z założenia oderwane jest od rzeczywiście poniesionych kosztów. W zależności od konkretnego przypadku kwota ryczałtu pokrywa więc pracownikowi koszty noclegowe w wymiarze mniejszym albo większym niż faktycznie przez niego poniesione. Ryczałtowy sposób rozliczania ma na celu uproszczenie wzajemnych rozliczeń. Z punktu widzenia sądu rozpoznającego sprawę o zwrot kosztów noclegu w podróży służbowej kierowców oznacza to, że u pracodawcy „prywatnego” ryczałt za nocleg może być w układzie zbiorowym pracy, regulaminie lub umowie o pracę ustalony na niższym poziomie niż w rozporządzeniu dotyczącym sfery budżetowej, po drugie, że sąd ma prawo (obowiązek) szacunkowo badać, czy przyjęty pułap ryczałtu daje kierowcy realną możliwość zaspokojenia potrzeb noclegowych w godnych i regenerujących warunkach. W razie stwierdzenia, że wyznacznik ten nie został zrealizowany, należy rozważyć, czy pracownik nabywa prawo do zapłaty. Przy ustalaniu należnej kwoty trzeba uwzględnić indywidualne okoliczności sprawy, a gdy ściśle ustalenie

wysokości żądania nie jest możliwe lub nader utrudnione, sąd ma prawo skorzystać z rozwiązania przewidzianego w art. 322 k.p.c.

W tym kontekście należy wskazać, że w zaskarżonym wyroku Sąd Okręgowy ustalił, że pozwany pracodawca w zakładowym regulaminie całkowicie pozbawił pracowników – kierowców, odbywających zagraniczne podróże służbowe, ryczałtów za nocleg. Było to więc niezgodne z przedstawionymi wyżej unormowaniami i judykaturą Sądu Najwyższego. Rozstrzygnięcie sprawy przez Sąd drugiej instancji w oparciu o takie zapisy regulaminu implikowało wadliwą subsumpcję.

Mając powyższe okoliczności na względzie Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c., a co do kosztów postępowania na mocy art. 108 § 2 k.p.c. orzekł jak w sentencji wyroku.